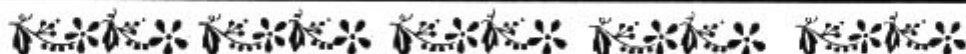

LANT

IRODALMI FOLYÓIRAT

Lelkes Miklós

Tinódi Sebestyén

Ó, vándor lantos! Új tájak emeltek
a vállukra, s más tájnak adtak át.
Köréd gyűltek a kérdők, s énekeltek
félholdak görbe tör-pillanatát,

lovak futását, török és magyar seb
jajongó létét, sötétült dalod,
felsírt a lant, s egy énekmélyi könnycsepp
égsötéten bánatot ragyogott.

A tájak vittek, s vitted ami történt:
az igazat. Hegy-völgy álmokon át
csak igazat. Olyan nagy kincs az igazság!
Csak igazságra építhetsz hazát,

olyan hazát, mely nem csupán kevése,
úri gögé, melynek hatalma rút:
ha győzelem jön - övé fent a zászló,
mások előtt meg bezár vákaput,

s a vereségnél? Jó bor mellett búsong,
s a szeretőin bársony, meg selyem.
Jobbágy-földnek, felsíró szegénynek,
de sokba vagy honfibu-szerelem!

Jobbágy lantos, kinek nemesi címert
vetett oda nyeglén királyi kegy!
Valójában csupán bánatot kaptál,
s megalázta éneklő szívedet.

Mégis: a kardok győzelmét, kudarcát,
ha hirdetted, tudták - igaz a szó,
s ma úgy hiányzol! Hazug lantosokkal
nyüzsgő vásár e középkor-való.

Hans-Guido Klinkner

Aforizmák

(Aphorismen)

A madár annak dalol, aki hallani akarja.
(*Der Vogel singt für den, der ihn hören will.*)

Nem segít a földművesnek az, aki aratását megtekinti.
(*Dem Bauer hilft nicht, wer ihm beim Dreschen zusieht.*)

A létra sajnos csak egy része a karriernek.
(*Die Leiter ist leider nur ein Teil der Karriere.*)

Hatalom után ájulás következik.
(*Nach Macht kommt Ohnmacht.*)

A megszokás csorbítja az élvezetet.
(*Gewohnheit schwächt den Genuß.*)

A szenvedély mértéket veszít.
(*Leidenschaft verliert Maßstäbe.*)

Helyes lehet az is, amit nem értesz.
(*Auch das, was du nicht verstehst, kann richtig sein.*)

Az okoskodók könnyelműen játszásk el a tanulás lehetőségét.
(*Besserwisser verspielen leichtsinnig die Chance zum Lernen.*)

Az öndicséret az önértékelés talaján tenyészik.
(*Auf dem Boden der Selbstüberschätzung gedeiht das Eigenlob.*)

A férfiak megfontolásai gyakorta asszonyaik döntéseiben gyökereznek.
(*Die Überlegenheit von Männern wurzelt oft in der Bescheidenheit ihrer Frau.*)

Aki kutat nem ás, vagy csatornát nem épít, ne zsörtölödjék vízhiányra.
(*Wer keinen Brunnen bohrt, keine Zisternen baut, sollte auch nicht über Wassermangel klagen.*)

A költészet és a zene a lélek ifjító kútjai a léleknek.
(*Poesie und Musik sind Jungbrunnen der Seele.*)

Minden távlat véges.
(*Jede Perspektive engt ein.*)

Öröm és szenvedés: egyetértő ikrek.
(*Freud und Leid sind eineiige Zwillinge.*)

A mesemondók a hősök véréből élnek.
(*Märchenzähler leben von Blut der Helden.*)

A mesék úgy aránylanak a valósághoz, mint sivataghoz a délibáb.
(*Märchen Verhalten sich zur Realität Wie die Fata Morgana zur Wüste.*)

(németből fordította: Bayer Béla)

Németh Erzsébet

versei

Idomított szavak

Ha egyet szólok:
összeszaladnak a szavak,
keresztet vetnek
és zavartan fejet hajtanak.

Ha kettőt szólok:
- nem is kell hozzá indulat -
körém térdelnek,
s meggyónják önként titkukat.

Ha három szólok:
világgá futnak a szavak.
Világgá futnak,
hogy engemet feloldozzanak.

Az életről

Egyszerűen:

Ne keresd, hol az állomás,
merre a végcél.
Örülj, hogy születted,
örülj, hogy éltél.

Fennköltén:

Az élet egyfajta küldetés,
egyféle szerep.
Adva hozzá: társak,
díszletek, terep.

Bölcsen:

Lehet bármilyen hosszú
vagy rövid az út,
az Élet mindenkor menetjegy,
sohasem retúr.

Így legyen

Adj utat lábam alá,
lábamba elég erőt
végigjutni rajta.
Adj izmos kezét a munkához,
munkát is, mely éltet,
s hasznossá tegyen.

Úram, így legyen!

T. Ágoston László

A férfi, aki alumíniumot is tudott hegeszteni

A borostás képű, ápolatlan külsejű férfi a patak menti cserjésben kószált. Látszólag céltalanul ödögött a magasra nőtt fűben, csak a maga elé mormolt félszavak és a keserű indulatot sejtető karmozdulatok jelezték, hogy keres valamit.

- Azt hiszed, hogy minden a tiéd? - dohogta. - No nem, haver! Kábel, meg ólom... A sörösuvegeket is te váltod vissza... Ez a szajré legalább ezret ért. És hol van a paplan? Egészen jó paplan volt. Én szereztem. Ja, hogy ki a göré?...

Egy félig kidőlt fa törzse mellett elnyúlva horkolt egy másik hasonló külsejű férfi. Mellette felborult borosüveg. A másik odament, oldalba rúgta. Ez meg a két karját az arca elé kapva hasra fordult, úgy kiáltotta:

- Biztos úr, én egész éjjel itt feküdtem. Az anyámra esküszöm, hogy el se mozdultam innét! A haver is bizonyíthatja...

- Az anyádra, arra! Hülye! - rikkanott rá a másik csöves. - Az a buzi meg elvitt minden cuccomat. Miért engedted, hogy elvigye?

Én engedtem? Meg vagy te húzatva! Én itt se voltam. Mit tudom én, min osztozkodtok... Különben is, mid vagyok én, a vagyonöröd? Elmenj innét, mert szétrúgom az agyadat, te köcsög! Találtam az este egy nagyon jó kést. Van vagy huszonöt centi a pengéje. Itt van, nézd csak meg! No nem, csak messziről! Úgy, hogy jobb, ha nem macerázol, mert beléd szaladhat, oszt úgy eláslak itt a fa tövében, hogy a vadászkutyák sem találják meg. Értsük egymást?

- Ne dumálj már, itt egy karaj kenyér. Kell?

- Kukából?

- Az, hülye. Két nap dolgoztam.

- Hol?

- Kertben.

- Ástál?

- Ühüm.

- Oszt adták?

- Na ja.

- Más meló nincs?

- Ez vót.

- Ismerős?

- Régi. Még a gyárbul. Csoportvezető volt.

- Gazdag?

- Túrót. Ismerős.

- Jól van, nem is azért, csak...

- Bemész a városba?

- Be hát. Tudod, a Keletinél mindig van valami. Te nem jössz?

- Nem. Ma más van.

- Csaj?

- Az is. Na, szia. Ha meglátod a Jós-kát, mondd meg neki, hogy lefejem azt a koszos bört. Jobb, ha nem kerül a szemem elé. Oké?

- Ha csak nem ver agyon az ölmosbotjával... - ingatta meg a fejét a másik, és elindult a buszmegálló felé. - Jobban tennéd, ha nem kezdenél ki vele, mert már vagy hatszor megjárta a sített súlyos teti sértés miatt.

- Ott legalább éléd rakják a kaját, és még fűtenek is. Leülök a parkban, hát-ha jön a gyerek. Már több, mint egy éve nem láttam. Talán már meg se ismerem...

És ahogy ott ült a padon a bokroktól rejtve, fölböfött az egész rohadt élete. A tiszaháti kis falu, ahol született. A nagyapja, aki apaállatgondozó volt, és egy reggel ott találták meg az egyik tizenöt mázsás bika alatt összetaposva. Még az istálló mennyezetére is fölfröccsent a vére. A hatalmas állatnak mindkét szarva, a pofája, meg a négy csülke is véres volt. Az anyja figyelt föl a szokatlan kiabálásra, zajra. Rögtön rohant is egy vasvillával az istállóba. Ő meg utána. Lehetett vagy négy éves... Amikor meglátta mi történt, a gyerek fejére borította a kötényét, és szó nélkül összecsuklott. Ő riasztotta a felnőtteket.

Az apja, a suta Balogh, menhelyen nőtt föl. Soha nem keresték a szülei. Holta napjáig nem tudta, ki volt az apja, anyja. Az egyik jómódú gazda hozta ki az intézetből nyárra teheneiket legeltetni, aztán valahogy ott ragadt a faluban. Hol az egyiknél napszámozott, hol a másiknál. Az anyai nagyapja se volt valami jómódú ember, meg gyereke is volt vagy hat, így aztán

elküldte Julcsa lányát napszámba kucorítatni. Addig-addig kapál-gattak, míg egyszer csak elkezdett híznia a kötény alatt. Ki volt az? Ki volt az? Hát a suta Balogh gyerek, a lelenc. Az meg föl is vállalta. Így aztán a harmadik templomi hirdetés után összeadta őket a pap a parókián. Jött a téesz. Beálltak. Elég nyomorúságos kenyér volt az is. Állandóan civódtak a megélhetés miatt. Jól összekaptak. Az apja elment a kocsmába. Berúgott, mint a paraszt hátsó fele, aztán jól megverte az anyját. Másnap kibékültek, és hamarosan elkezdett gömbölyödni a hasa. Mint az orgonasípok, olyanok voltak. Ő volt a harmadik, a középső. Előtte is, utána is kettő. Szép a nagy család... Hát persze, mint a rohadt tök. Csak bele ne lépjen az ember... Mondta is az anyja, amikor elvégezte a nyolc általánost, hogy "eriggy, fiam valami városi állásba, mert itt csak megrohadsz, mint mink!"

Egy nap városi emberek érkeztek a faluba. A Nagy Gyárba toboroztak munkásokat. Odament ő is. Nézegettek, hogy fiatalka, meg soványka, de azért végül mégis fölírták hegesztő tanulónak.

Életében nem járt még túl a falu határán. Nemhogy gyárat, de még emeletes házat se látott. Ott meg tízeletek voltak és lakótelepek neveztek. A munkásszállón is a harmadik emeleten lakott. Egy másik falusi fiúval aludtak egy szobában. Nemhogy külön ágya, hanem még külön szekrénye is volt. Ja, és minden hónapban adtak fizetést...

Lakott az emeleten egy idősebb fiú, ő már húsz éves volt, és három műszakban dolgozott betanított esztérgályosként. Állítólag valahonnét a Tisza mellől került oda ő is, ezért pátyolgatta Balogh Pistát, meg a szobatársát. No meg ez volt a KISZ-feladata. Már ott-hon is hallott a téesz KISZ-szervezetéről, de csak azt látta, hogy bált rendeznek, meg az ünnepeken ott ül az emelvényen a téesz-elnök, a tanácselnök, a párttitkár, meg a KISZ-titkár. De hogy minek? Különböbben nem is érdekelte. No, szóval ez a srác elvitte

őket moziba, várost nézni, meg ilyesmi. Úgy belefeledkezett a városi életbe, hogy fél évig meg se fordult a fejében, hogy haza kéne látogatni. Igaz, nem is nagyon hívták.

Egy nap azt mondta az esztergályos gyerek, hogy be kell lépniük a KISZ-be. Beléptek. Kaptak egy szép, piros tagkönyvet, abba kellett havonta bérasztani a bélyeget. Aztán jött egy idősebb pasas, aki szemináriumot tartott nekik. Nyomta az óhéber szöveget a Marx-ról, a Leninről, a tökérről, szocializmusról, kapitalizmusról, csak úgy zsongott tőle a fejük. Többek között azt is mondta, hogy ők a munkásosztályhoz tartoznak, és ez a szocializmus építésének élcsapata. Meg, hogy ők a vezető erő. A végén kérdezni is lehetett. Az egyik hegesztő srác megkérdezte, hogy ha ők a vezetők, miért nem a görék bűtyáznak? A pasas nem is válaszolt, csak otthagya őket, mint az a bizonyos Szent Pál az oláhokat. Hát persze, mert civilben az is üzemvezető volt.

Miután levizsgáztak, szétdobták őket az üzembe. Ahová éppen hegesztő kellett. Ő a szerelvébe került, elég jó kezdő fizetéssel. Állványokat kellett hegesztenie. Hamar bejött. Lánggal, CO-val, villannyal egyaránt jól dolgozott. No meg azért is szerették a főnökei, mert bármikor számítani lehetett rá a rendkívüli túlóráknál. A munkásszállón lakott, nem várta otthon se feleség, se gyerek. Az üzemben egyetlen speciális szakember volt, aki alumíniumot is tudott hegeszteni. Egyik nap valahogy a szemébe pattant valami szikra. Azt mondta az orvos, hogy jó esetben fél év múlva tud újra munkába állni. Az export melő meg ott állt, a görék a fejüket verték a falba, hogy oda a prémium. Aztán az üzemvezető gondolt egyet, és leszólt telefonon a művezetőnek.

- Azonnal küldd föl hozzám a Balogh gyereket!

- A Pistát?

- Azt hát. De ne kérdezz, drága elvtársam, hanem cselekedj! Ezen múlik a te prémiumod is! Áll a szovjet export. Érted? Ez politikai kérdés, államérdék...

Balogh Pista behúzott nyakkal kopogtatott a főnök ajtaján. Arra gondolt, hogy biztos eltolt valamit, most

azért fogják felelősségre vonni. Különben minek hívatnák ilyen sürgősen? A lépcsőn a csoportvezetőjével találkozott, aki lángvörös képpel, magában motyogva ballagott lefelé. Még a köszönését se fogadta.

- Hívatott, Puskás elvtárs?...

- Igen, édes fiam, hívatlak. Először is gratulálni szeretnék neked, hogy ilyen gyorsan bejöttél az itteni munkába. Mondhatnám, hogy fél év alatt te lettél az üzem egyik legjobb hegesztője. De hiszen ezt láthatod a fizetési borítékodon is. Gondolom, te is hallottad, mi történt Nagy szakival. Tragédia neki, tragédia a családjának, és tragédia az üzemnek is, hiszen ő az egyetlen alumíniumos hegesztőnk. Ha leáll az export, én nem is tudom... Még tán az országnak is tragédia lesz... Drága Balogh elvtársam, mit gondolsz, meg tudnád tanulni?

- Mit? Az aluhegesztést?

- Azt hát. Külön prémiumot utalnék ki neked már a tanulódobban is. Export prémiumot...

- Tudja, az a helyzet, hogy én már többször is dolgoztam az öreg mellett. Stikában megmutatta. Csak hát papírom nincs róla...

- Édes fiam, drága Balogh elvtársam, leszarom én azt a papírt! Csináld! Délutánonként meg eljár az arra a kurva tanfolyamra, aztán hat hét múlva megkapod az oklevelet. Jó?

- Nekem jó, ha maguknak jó...

Így lett suta Balogh Pista univerzális hegesztő, az üzem legjobb fiatal szakembere.

Teltek, múltak az évek. Balogh Pista lassacskán beilleszkedett a városi környezetbe. Már a beszédén is csak a vájtfülűek tudták fölfedezni a tiszaháti anyanyelvet. Ha nem munkásszállón lakott volna, akár le is tagadhatná a vidéki rokonait. No igen, a fizetésből akár albérletre is telt volna, de oda épp úgy nem vihette föl a szerelmeit, mint a munkásszállóra. Akkor meg minek urizáljon? Itt legalább a haverok közel vannak.

Hanem egy nap - éppen délelőtti műszakban dolgozott - egy röhécselő lánycsapat vonult végig a hangáron. Csak úgy visszhangzott a hatalmas csarnok a nevetésüktől. Volt közöttük egy hosszú, szőkehajú, hosszú combú lány. Húsz év körülnek nézte. Szinte

a lélegzete is elakadt, amikor kacéran visszaintett neki. Ott helyben megesküdt a hegesztőpisztolyára, hogy megszerzi magának, ha addig él is... Az egyik lakatossal heccelődtek a lányok. Úgy tünt, ismerik egymást.

- Te, Bandi, kik ezek a viháncoló csajok? - kérdezte, miután elvonultak.

- A formakészítő műhely takarítói. Belevalók. Összehozzalak valamelyikkel?

- Ugyan... Van nekem olyan csajom, hogy ezek a nyomába se léphetnek... - mondta színlelt közömbösséggel. - Még annál a szökénél is külön.

- A Veránál? Az nagyon rátarti. Még tánc közben se hagyja tapizni magát.

Így tudta meg a lány nevét. A többi már ment, mint a karikacsapás. Műszak után megvárta a kapu előtt, aztán egy kis etye-petye a buszmegállóig. Kiderült, hogy ő meg a leányszállón lakik. Elkísérte. Másnap este már együtt mentek moziba. Szombat este diszkó, vasárnap séta a folyóparton. Már majdnem sikerült. Úgy remegett a karjában, mint a miskolci kocsonya. Csókolt, ölelt, majd megette... Aztán egyszer csak fölugrott és olyan hideg lett, mint a márvány.

- Mi van, megbolondultál? - kapta el a karját. - Csak nem vagy szűz?

- Nem, nem azért - mondta a lány lecsüört szemmel. - Velel másképp akarom. Tudod, úgy egészen. Ágyban, meg minden...

- Hát nem volt könnyű, de összehozták. Az egyik szakinak volt egy kis bungalója a folyóparton. Odaadta a kulcsot.

- Csak nehogy a függönybe töröljétek! - mondta nevetve.

Nem is volt az ablakon függöny...

Hanem ez a Vera tényleg nagyon kitett magáért azzal a hosszú, dús hajával. Egyre csak azt ismételte, hogy ő így még soha. Balogh Pista meg úgy érezte, hogy ő ugyan már megfordult egy-két lány szoknyája alatt, na de ilyet... A következő héten mindketten szabadságot vettek ki, és újra elkérték a kulcsot. Két hónap múlva meg bejelentették, hogy összeházasodnak. Kinek? Hát az üzemvezetőnek.

- Aztán hol fogtok lakni? - kérdezte Puskás, miközben a pocakján összefont ujjával malmozott.

- Keresünk valami albérletet, aztán majd csak lesz valahogy...

- Nem addig a', édes fiam - derült föl az üzemvezető arca. - Mindketten KISZ-tagok vagytok?

- Azok hát, Puskás elvtárs.

- No, akkor idefigyelj, Pista fiam! Akkora KISZ-esküvőt rendezünk nektek a vállalati kultúrotthonban, hogy az egész város megnyalja utána mind a tíz ujját. - S már előre élvezte, hogy üti meg a guta a városi párttitkárt, hogy nem az ő beszámolójában szerepel a két vidékről felszármazott munkás fiatal szocialista esküvőjének megszervezése. - Sőt! Tudod mit? Fél év múlva adják át a gyári lakótelep legújabb lakásait. A mi üzemünk, mármint az üzemi pártbizottság, három kétszobásra, meg két másfél szobásra kapott vevőkijelölési jogot. Az egyik másfél szobás a tiétek lesz. Csak vállalni kell érte két gyereket.

- Azt összehozzuk, Puskás elvtárs, bízza csak ránk!

- No, akkor ez rendben is van - dörzsölgette össze elégedetten a kezét az üzemvezető. - Az esküvő a mi gondunk, a lakásra meg gyűjtsétek a beugrót!

Nagy rumli volt az esküvőn. Vörös zászló, párttitkár, meg díszvendég a főfelügyeletről. Több volt a szónok, mint egy pártaktív ülésen. Éjfélre lett vége a vacsorának. Mindent kétszer kellett melegíteni, mert a sok duma miatt minden kihűlt. Akkor aztán a fiatalok elkezdtek táncolni, a görék meg nekiláttak a ládászámra sorakozó sörnek, bornak, pálinkának. Nem is maradt reggelre egy csöpp se belőle. A vécé takarítására kirendelt társadalmi munkások meg úgy szentségeltek, mint az urasági parádéskocsis. De mit érdekelt mindez Verát és Balogh Pistát? Ők éppen a nászéjszakájuk fáradalmait pihenték ki a kétszer három méteres albérleti kuckójukban.

No, de aztán jöttek a munkás hét-köznapok. Túlórázni kellett, hogy összejöjjen a beugró a lakásra. Igaz, némi pénzzel a rokonai is segítettek, de hát azt is vissza kellett fizetni. Aztán a törlesztés, meg a bútor... Hazafelé menet már szinte a lépcsőházban elaludt. Nemsokára jött a gyerek. A kislány. Vera otthon maradt vele gyesen. Még több pénz kellett volna, de honnan?

Akkor már ünnepi műszakot is vállalt.

Egy nap elkezdtek pusmogni az emberek a gyárban, hogy azért nincs béremelés, mert a görék egymás közt osztják el a dohányt. Olyan emberek mondták, akiknek hinni lehet. Többen föl is szólaltak a termelési értekezleten, kérdőre vonták a vezetőket. Később meg majdnem beverték kövel az üzemvezető meg az igazgató ablakát. Ő is ott volt. Mért ne lett volna?... Másnap valamennyiüket felhívták a pártbizottságra, és egy kopasz muksó bejelentette, hogy utolsó figyelmeztetésként pártbüntetésben részesülnek, és egy fél évre tíz százalékkal csökkentik a fizetésüket.

- Ne má...á' - mondta az egyik. - Nem is vagyok párttag...

- Én se - bölintott rá a másik.

- Én meg mátol nem leszek az - sziszegte a harmadik.

Másnap reggel zsíros kenyeret találtak a vezérigazgatói iroda előtt álló Lenin szobor tenyerében. Soha nem derült ki, ki tette oda.

Egyszer csak bejelentették, hogy az üzemvezető nem üzemvezető többé, hanem káéfté igazgató. Az egy üzemből lett vagy hat-hét káéfté. A párttitkár is káéfté igazgató lett. Ügyvezető igazgató úr. A melósok meg lestek, mint Mari a moziban. Mentek, kérdezték volna, hogy Puskás elvtárs... De nem is folytathatták tovább, mert:

- Aki engem leelvtársoz, annak nincs többé helye a káéftémbe - mondta. - Vegyék tudomásul, hogy én Puskás úr vagyok!

- Hogy oda ne rohanjak... Ezt igazán jól titkolta eddig... - mondta az egyik esztergályos, és elment a pénztárba fölvenni az utolsó fizetését.

Ekkor már senkit sem érdekelt, hogy suta Balogh Pista alumíniumot is tud hegeszteni, s az se, hogy ő mentette meg egykor a szovjet exportot. Egyszerűen ki volt rúgva.

- Nem gond, anyukám - biztatta Verát. - Aki alumíniumot tud hegeszteni, az után két kézzel kapkodnak a görék.

Miután a város összes munkahelyét végigjárta, és a görék mindkét keze a zsebükben maradt, kissé megingott az önbizalma. Másnap a munkaközvetítőben se nagyon biztatták. A villany-

számlát még ki tudták fizetni, de a lakástörlesztésre már nem futotta. Reggel azzal ment el hazulról, hogy szerez valami munkát. Mindegy mit, csak munka legyen, amiért fizetnek. Ha nem megy, kölcsön kér valamelyik barátjától.

Éppen a munkaközvetítő előtt beszélgettek néhányan a régi gyáriak közül, amikor egy imbolygó alak kacszott eléjük, és a fának támaszkodva gúnyosan fölrohögött.

- Nini, a vöröslobogós KISZ-esküvös! Az univer... ver... zálhegesztő elvtárs... Csak nem rúgtak seggbe téged is a haverjaid? A göré haverok... Nekiadták az én lakásomat. Hmm... Tudod, ki vagy te? Egy senki. Egy nagy szar senki.

- Oké, Józsi, menj haza! - fogta karra az egyik. - Részeg vagy, nem tudod mit beszélsz.

- Én - e? Hát beverem a pofáját ennek a KISZ elvtársnak...

Erre aztán Balognál is fölment a pumpa és nekiugrott volna a részegnek, ha le nem fogják a többiek. De lefogták, és elvonszolták a kocsmába, mondván, hogy effajta ijedtségre inni kell. Ittak is egy sört, meg még kettőt, meg ki tudja hányat, aztán az univerzális hegesztő alig fért el a lépcsőházban.

Vera alig akarta beengedni. Még soha nem látta ilyen állapotban. Amikor kiderült, hogy pénzt se tudott szerezni, mindennek elmondta, csak éppen nagyságos úrnak nem. Pista eleinte csak tűrte, és egyre azt hajtogatta, hogy "jól van anyukám, jól van anyukám", de amikor hülye tirpáknak nevezte, és fölemlgette az anyját is, fölgyenesedett és a jobb tenyerét úgy odaillesztette a bal arcára, hogy végigcsúszott az előszobán.

Az incidenst családi mosolyszünet követte. Heteken át csak kerülgették egymást a szűk másfél szobában. Balogh Pista egyre gyakrabban keresgélte a kulcslyukat. Egyik nap a gyerek is ott sírdogált az anyja szoknyájába kapaszkodva, amikor Vera lekurvanyázta férjurát. Újra elcsattant a pofon, de ezúttal a visítózva toporzékoló kislány is kapott egyet.

Harmadszorra már be se engedte az asszony. Ott üvöltött, döngötte az ajtót, amikor megérkeztek a rendőrök.

Ezeket is elküldte melegebb éghajlatra. Jól megagyalták gumibottal, aztán a kezét hátra bilincselve lökdösték le a lépcsőn. Két nap után kiengedték ugyan a rendőrségi fogdából, de meg kellett ígérnie, hogy elkerüli azt az utcát, ahol a felesége lakik.

Nem értette, mi folyik körülötte. Mit jelent az, hogy ahol a felesége lakik? Az az ő lakása! Ő is ott lakik, vagy mi a fene? Aztán egy nap a kezébe nyomták a bírói végzetést, amiben az állt, hogy nincs többé felesége, és a kislányát se látogathatja. Viszont a havi jövedelme húsz százalékát köteles eljuttatni a gyerek gyámjához, a volt feleségéhez. Nem értette. Meghúzta a pálinkásüveget, és újra elolvasta. "Mit? A havi jövedelem húsz százalékát? Gyere, vidd el az egészet, te hülye tyúk!" Jó nagyot húzott az üvegből, rekedtes hangon fölrohögött, és széttepte a papírlapot.

Azóta kint él az utcán a többi hasonló csöves között. Ha elviszik az emberiacról valami alkalmi munkára, bevásárol az ABC-ben és jól telezabálja magát. Ha nincs meló, kéreget vagy szerez, ahogy tud. Igen, előfordul, hogy a kukából. Az éhes ember nem válogat. A kóbor kutya elől is ellopja a penészes kenyeret...

Verát látta néhányszor az utcán. Először arra gondolt, hogy este meglepi valami sötét helyen, és elvágja a torát. Szerzett is egy jó hosszú pengéjű kést, de akkor nem jött. Aztán egy nap látta a kislánnyal. Beesett arcú, sápadt, vézna gyerek. Mi lenne vele az anyja nélkül? "Verje meg az Isten azt a lakásbitorló szukát!" - gondolta, és zsebre csúsztatta a kést.

Az utcában, az ő utcájukban nem volt azóta se. Ide a parkba ül ki néha, s a bokrok takarásából figyel, hátha egyszer meglátja a lányát. Az ő lányát, a kis Balogh Verát. Mert egyszer, majd egyszer még el kell mondani neki, hogy ő az apja, ő az univerzális hegesztő, aki egykor a Nagy Gyárban még alumíniumot is tudott hegeszteni.

Bayer Béla

Napjaim forgatókönyvébe

A haláltudaton még innen, de túl már az Óperencián, túl minden közepszerűsége, maradandó deviancián,

s a nyájszellem buktatóin, hol az ős ok csak üres szó, a mítosz csupán férfibánat, zihálva ágál a hírhez.

Nem egyszer gyilkosok palástján bíborlott a megfogant tudat, Mc Murphy alakja nem sámán, nem mártír a vérző alkonyat.

Hőssé nem lett a fenegyerek, az "enfant terrible" érthető, s ha öltözött is bársonyba ármány, joggal ki követhető?

A pusztá szó csak idézőjel s lehet meddő találgatás, s minden ami számbavétel egy korszaki visszafordulás.

Mert bűnbakot találni könnyű. Virulhat a Szent Hivatal. Inkvizitor s mives röptű a gyorstalpaló elmezavar.

Akár egy dráma cselekménye mi logikátlan abszurditás. Ki játszik itt világszínházat fejen állva, meséld el Tamás.

Lehetünk fauszt ember, vagy kudarcba fúló ostobák. A tolnai rög nem emelt fel, Bonyhád sem kínálhatott csodát.

Mert ki bomlik itt, s mivé lesz, a nagyság fogalmát illetően? Shakespeare Tolsztojjal negédes. Tarr-é eléggé a fejtető?

A lány valóban Antigóné? Megvetett némberek egyike? Ne kérdd mi a nyitó idézet, a "mészárszék" nyelvét érti-e?

Mert a győzelem nekem is más, túl politikán és képzetén, s amihez nem férhet kétség magam sem hagyhatom ennyiben.

Minden több a nyilvánvalónál, cinkosok közt áldozat. Gyakran többértelmű jelentés reményen bevált fordulat.

Napjaim forgatókönyvébe telerótt lapokká idomult az irodalom, a művészet, a jövő, a jelen, a múlt.

A változás nyilvánossága valójában tipizálható. Törnie kell, ami nem hajlik. Tajtékat dajkál a kerti tó.

Rainer Maria Rilke

Szeretők

Nézd őket, ahogyan egymáshoz nőnek, amint vénájukból mindent értelemmé szönek, ahogy természetük, akár a tengelyek, s könnyeddé lesznek, akár a szellemek.

Mert szomjaznak, inni kapnak ők vigyázzad lényük, hisz ők a szeretők. Ha egymásra hajolnak, nyújts feléjük mirhát, ha nem többért, de, hogy egymást kibírják.

fordította: Bayer Béla

N. László Endre A Szernye-mocsár balladája

*"Ezerkilencszáz meg még
harmáncnyolcban
Krisztus vezényelt a kassai dómban
s bárhogy üldözte Prága szuronya:
azóta szól a lélek-orgona!..."*

Vitéz Somogyváry Gyula: Kassa énekel c. költeményéből

A becsületes és igaz magyarok álláspontja ma is az kell legyen, ami az első világháború után és a második előtt volt: tiszta, egyszerű és megtámadhatatlanul igaz elvi alapokon kell nyugodnia. A Szlovákiában és másutt élő magyar kisebbség sorsának újjárendezése az önrendelkezési jog és az egyenlő elbánás alapján kell, hogy történjék. Semmiféle megkülönböztetésbe, mely a magyarság hátrányára szolgál, nem nyugodhatunk bele!

Kormányunk minden olyan szerződését, mely nem az összmagyar érdekeket szolgálja, semmisnek, közönséges papírcetlinek kell tekinteni, s ki kell mondani: Az olyan határokat, amelyeket egy tollvonással vontak meg, egy másik tollvonással meg is lehet változtatni!

Azon a hatvan év előtti napon a mocsár melletti erdőben rejtőzködött egy kis szabadsapat, amelynek vezetője Esze János volt, a híres kuruc brigádéros, Esze Tamás kései leszármazottja. Néhány sebesültjükkel együtt körülbelül százan lehettek... Fegyverzetük mindössze régi puskákból, s néhány géppisztolyból állott, s néhány napja a csehektől zsákmányoltak hozzá két láda kézigránátot is. Felszerelésük hiányosságait izzó hazafiságuk, bátorságuk és elkeseredésük pótolta.

Három mindenre elszánt debreceni legény naponta hírt vitt nekik a cseh katonaság mozgásáról és ellátta őket élelemmel, amit a környező falvak lakosai adtak össze a felkelőknek, akiknek többsége közülük került ki. Az ő

hallgatásuknak köszönhető, hogy a csehek addig nem bukkantak rá a felkelők rejtékhelyére, amíg a gáti boltos el nem árulta őket.

A bosszúra szomjas cseh parancsnok elhatározta, hogy még a délután folyamán megsemmisíti a magyar felkelők kis csapatát, nehogy példájukon felbuzdulva, fellázadjon a környék lakossága, s nyomban meg is tette a szükséges intézkedéseket!

De ahogyan a boltos árulása, az ő intézkedése sem maradt titok. A három debreceni legény nemsokára jelentette is Esze János parancsnoknak, mi készül ellenük:

- A gáti boltos feladott benneteket... A cseh katonaság két órán belül körülveszi ezt a helyet. Itt tovább nem maradhattok! A bíró azt javasolja, próbáljatok átjutni a határszéli nagyerdőbe, s onnét a magyar oldalra. De akkor egy percet sem késlekedjétek!

Esze János megrázta a fejét:

- Ez így nem megy, legények! Hat sebesültünk van, s közülük négy mozgásképtelen. Velünk harcoltak, nem hagyhatjuk őket cserben! A nagyerdőig - szinte végig - nyílt terepen kell mennünk... Sötétedésig ez lehetetlen! Milyen erővel jönnek a csehek?

- Kétszáznegyven katonát, három tankot és négy vagy öt gépfegyvert vetnek be ellenetek, János bácsi.

- Biztosak akarnak lenni a dolgukban a nyavalyások, mert már megismertek bennünket! Arra semmi esélyünk, hogy most, fényes nappal mindnyájan átjuthassunk a nagyerdőbe, viszont azt sem akarom, hogy itt mindnyájunkat lemészároljanak... Kár lenne ennyi magyar életért!

Fütyentett egyet és percbre se telt, már is ott állt előtte egész csapata. Röviden ismertette velük a helyzetet, majd így folytatta:

- Én harminc emberrel sötétedésig feltartóztatok a mocsárban a csehek. Ha szeditek a lábatokat, addig ti a sebesültekkel átertek a nagyerdőbe. Annak szélén loállásba helyezkedtek és vártok ránk este nyolcig, de tovább nem! Éjszaka aztán átmentek a határon. Most pedig kérek harminc önként jelentkezőt!

Csaknem mindenki jelentkezett. Esze parancsnok a legtapasztaltabb, katonaviselt embereket válogatta ki

közülük. Ekkor megszólalt az egyik debreceni legény:

- A boltos minket is beárult, már nem mehetünk vissza a faluba... Engedd meg János bácsi, hogy veletek marad-hassunk!

- Tudom mi várna rátok, ha most a csehek kezébe kerülnétek, hát csak maradjatok. Egyetlen fölösleges fegyverünk sincs, hát majd segítetek vinni a sebesülteket, - mondta a parancsnok, aki kímélni akarta a fiatal magyar életteket - , s nyomban intézkedett.

Három kis csapatba osztotta a visszavonulókat:

- Ti húszan felváltva vizítetek a sebesülteket, ti pedig - két oldalról - fedezitek őket. És most indulás! Ha este nem találkozunk, akkor majd a másvilágon...

A visszavonulók gyorsan távolodtak, s csakhamar eltűntek egy ritkás facsoport mögött. Esze János cigarettapapírt kotort elő, jó adag finomra vágott szüzdohányt szórt bele, gyakorlott kézzel cigarettát sodort belőle, majd rágyújtott. A többiek követték példáját.

- Talán az utolsó! - mondta az egyik öreg népfőlkelő, majd hozzátette: - Vagy az utolsó előtti...

- Jó erős magyar dohány, - folytatta a másik. - Hamarabb megérzik a csehek a füstjét, mint a puskaporét...

- Rajta leszünk, hogy minél többen utoljára! - fűzte tovább a szót egy harmadik.

A parancsnok komolyra fordította a szót:

- A csehek azt hiszik, meglephetnek bennünket, de mi lepjük meg őket!... Csak 100-120 méteres szakaszon támadhatnak, mert jobbra és balra járhatatlan a mocsár. Két sorban, egymás mögött helyezkedjétek el és álcázzatok magatokat, ahogyan a seregben tanultátok. Egészen közel engedjétek őket és csak biztosra lövünk, mert kevés a töltény és estig ki kell tartanunk! S az utolsó golyót tartalékoljátok!

- Ne félj, parancsnok, kitarunk addig, amíg kell! Talán még tovább is...

- Ha jól földadjuk nekik a leckét, talán meg is gondolják magukat... Nem nagyon szeretik ők a puskaporszagot, azt már tapasztaltuk...

- Bátrabbak lennének, ha tudnák, hogy csak ennyien vagyunk, egy nyolc, no meg a tankok ellen...

- Ezt szerencsére csak mi tudjuk, pajtás! - csapott a vállára Esze János. - De most mindenki foglalja el a helyét és álcázza magát! Érzem a csontjaimban, hogy már jönnek. Először csak a gyalogosok, mert a tankok elárulnák őket. Annyi eszük a csehakoknak is van...

A felkelők szétszéledtek a mocsárban, s néhány perc elteltével a parancsnokuk is inkább csak sejtette, hol lapulnak tulajdonképpen, csak a legközelebbi társát látta, aki egy zombécsomót erősített a fejére. Halkan odaszólt neki:

- Várjatok az én jelemre, addig senki ne lőjön! Add tovább cibora!

Esze János akkor még nem tudta, hogy nem csak első, hanem utolsóként is ő lövi ki fegyverét. Csend volt, csak amolyan gyámoltalan szellő motoszkált a füvek és ritkás nádszálak között.

- Pedig tudom, hogy jöttök... Már közel vagytok! - dünnyögte maga elé, s kivett a zsebéből egy gránátot.

Talán tíz-tizenöt percet vártak, amikor a hajlat mögött felbukkant az első, második és a többi rohamsisak. Aztán a hozzájuk tartozó fej, majd az egész alak. Körülbelül száz méterre lehettek. Lassan, óvatosan közeledtek. A parancsnok pisszentett.

- Hallom, János! - jött a csendes válasz.

- Még adunk nekik húsz métert, aztán kezdjük. Addig mindenki szemeljen ki magának legalább kettőt!

- Tovább adom!

A csehek nem is sejtették, hogy már puska- és géppisztolycsövek merednek rájuk, többjüknek csak pár lépés az élete. Körülbelül száz-százhuszan lehettek.

- Ha minden jól megy, most meggyedéljük őket! - gondolta Esze János, és gondosan célzott első kiszemelt áldozatára: - Na, te is szolgám leszel a másvilágon... Még tízet léphetsz!

Azután löni kezdett. Jól látta, hogy az első, majd a második cseh katona is lerogyott, de máris lőtt a harmadikra és a negyedikre... Harminc puska és géppisztoly kezdte tizedelni az ellenséget. Olyan váratlan volt ez, hogy a cseh katonák még csak el sem sűtötték fegy-

verüket, döbbenten megtorpantak, még csak le sem hasaltak. A felkelők úgy lőttek, mintha csak lőtéren lettek volna. Ilyen közlelől nem lehetett hibázni. A támadók fele már földön hevert, amikor az élve maradtak vadul üvöltözve megfordultak és rohanni kezdtek visszafelé. A felkelők sorozatára még néhányan elesetek közülük.

- Tüzet szüntess! - kiáltotta messzehangzón Esze János. A fegyverek elhallgattak, a sebesültek jajgatása, káromkodása töltötte be a levegőt. A Szernye-mocsár vérsztjóslóan hallgatott. A parancsnok rezzenéstelen kézzel cigarettát csavart és rágyújtott.

- Javul az arány - szólt oda a szomszédjához. - Ha jól látok, már csak hat az egyhez!

- Lesz ez még jobb is! - jött a bizakodó válasz. - De most már jobban vi-
gyáznak a bőrükre...

Az ellenséget mintha a föld nyelte volna el, egyetlen hang sem hallatszott a sebesültek jajgatásán kívül.

- Megállítottuk őket, de vajon meddig? Mi lesz, ha egyszerre indulnak támadásra? - töprengett Esze János és az órájára pillantott. - A borús idő nekünk kedvez, hamarabb besötétedik... Még két óra, aztán megkezdjük a visszavonulást... Vajon hányan? Hányan érjük el az erdőt?

Ugyanez foglalkoztathatta szomszédját is.

- Szerintem egyhamar nem szánják rohamra magukat... Most egy darabig a tankoké és a géppuskáké lesz a szó, s ránk nézve ez a legveszélyesebb. Műníciónk van bőven, és még erősítést is kaphatnak esetleg... A mi szövetségünk most már csak a sötétség lehet...

- Így gondolom én is, - mondta a parancsnok. - A tankokra hiába lövöldö-zünk, tehát a tüzet nem viszonzozzuk... Az a kérdés, vajon hányan leszünk még életben, amikor döntő rohamra indulnak? A sötétedést aligha várják be. Azt hiszik még most, hogy százan, talán százötvenen lehetünk... Azt meg már sokszor tapasztalhatták, hogy az egy az egyhez vagy kettőhöz rossz arány, ha magyarokkal állnak szemben... Csak a tankjaikban és a gépfegyverekben bízhatnak, akkor bármelyik pillanatban elszabadulhat a pokol!

Akkor látta meg, hogy néhány társa mozog az elesett katonák között. Biz-

tos volt benne, hogy öreg puskaik helyett akarnak modern cseh ismétlő-fegyvereket szerezni, ezekért kockáztatják az életüket. Közülük ketten egy géppuskát és löszeres ládát vonszoltak maguk után.

Esze János keserűen elmosolyodott. Szegények arra számítanak, hogy a csehek újra rohamoznak, s akkor majd jó hasznát veszik... Összenézett a szomszédjával, s biztos volt benne, hogy ugyanarra gondolnak... A csehek közül egyetlen egyet sem látott, de tudta, hogy távcsővel figyelik a rejte-helyüket... Odaszólt a társának:

- Bármibe fogadnék, hogy a csehek most a tankgyűjkeket vetik be, s csak akkor indulnak rohamra, amikor már biztosak lesznek abban, hogy közülünk senki nem maradhatott életben! S akkor is óvatosan...

Szomszédja nagyot szívott cigarettáján, majd bölintott:

- Én is így gondolom... Ha a tankgyűjkeket összelőnek bennünket, s azután indulnak rohamra, annak a néhány embernek, aki közülünk életben marad, legfeljebb pár lövésre, meg a gránátok eldobására lesz csupán ideje... Ők viszont bíznak abban, hogy hasznát veszik a zsákmányolt géppuskának, s bizonyára abban is, hogy életben maradnak... Bár nekik lenne igazuk... Tudod, csak még a magyarok bevonulását szerettem volna megélni...

- Ha tankok nélkül jönnek, akár együtt is maradhattunk, szétkergethettük volna a cseheket! De hát a tankok itt vannak, mi meg harmincan 170-180 gyalogos ellen, akiket fűt a bosszúvágy, s a gyávaáguk csak még kegyetlenebbé teszi őket...

- Igazad van, pajtás... Az itteni veszteségükért majd elesett vagy sebesülten kezükre kerülő bajtársainkon állnak bosszút - a maguk szláv módján... Ha közülünk esetleg néhányan élve is maradnának, ők már nem vihetik magukkal halottainkat és sebesültjeinket. Ezért mondtam, hogy az utolsó golyót magunknak tartogassuk!

A csodálatosképpen életben maradt Esze János parancsnok és a környékbeliek elmondása szerint, a csehek - nem okulva első támadásuk kudarcán - még többször megrohamozták a magyarokat, s közben legalább harminc-negyven katona elesett, s talán még

többen megsebesültek, váltak harc-képtelenné. A mocsárban rejtőzködő magyarok még mindnyájan életben voltak! A tanktámadás - fura módon - még mindig váratott magára...

A cseh parancsnok is tisztában volt vele, hogy nincs sok idejük. Arra kevéssé a katonája most már, hogy az egész mocsarat körülkerítsék, s a közeledő sötétség a terepet jól ismerő felkelőknek kedvez. Mire kilágosodik bottal üthetik a nyomukat.

A tankoknak eddig semmi hasznát nem vehette, azokat inkább csak elretentésül hozta a mocsaras, süppedékes terep közelébe. Azoknak csak a tüze-rejét használhatja fel, de hát mire lőjön, ha az ellenség láthatatlan?

Az első, majd az azt követő támadás nagy embervesztéssel jártak, katonáinak csaknem fele elesett vagy megsebesült, s ebből arra következtetett, hogy a felkelők legalább százan, de akár többen is lehetnek... Ha a felkelőket nem sikerül megsemmisíteniük, akkor öt megfosztják a rangjától, hiába áll elő azzal a mesével, hogy a felkelők több százan voltak.

Most kezdte csak áldani az esztét, hogy magával hozta a tankokat. Azok tüze-rejét használja fel, s nem takarékoskodik a municióval.

Eszébe sem jutott, hogy ezzel kellett volna megkezdnie a csatát, s akkor nem vesztette volna el katonái felét...

Talán csak néhány perc telt el az utolsó roham visszaverése után, amikor a felkelők megpillantották a tankok lőtornyát; az acélszörnyek lassan, óvatosan közeledő gyalogosokat fedeztek. Aztán becsapódtak az első lövedékek, de legtöbbször jóval a felkelők előtt vagy mögött robbant. Végül a cseheknek sikerült bemérniük a távolságot, s elszabadult a pokol...

A parancsnoknak eszébe sem jutott, hogy megadásra szólítsa fel a felkelőket. Úgy gondolta, hogy az első lövedékek becsapódása után majd fejvesztetten menekülnek, vagy feltétel nélkül megadják magukat. A gépfegyvercinék még nem vehette hasznát.

-Majd ha menekülnek - gondolta.

Meddig tartott az ágyúzás? Fél óráig vagy csupán percekig, egy örökkévalóságig?

Amikor csend lett, Esze János még élt, de érezte, hogy egyik lába megsé-

rült. Pisszegett, de egyik szomszédja sem felelt, s ebből tudta, hogy azok már nem élnek... Óvatosan körülkémlelt, de a mocsárban sehol nem látott mozgást.

Hányan élhettük túl ezt a poklot? Talán csak én egyedül? - ötlött fel benne a kérdés.

Lassan sötétedni kezdett. A tankok mozdulatlanul álltak a helyükön, csak köztük látott mozgó alakokat. Aztán az egyik cseh tiszt felmászott a tank tornyára és messzelátóval kémlelte a mocsarat.

Ekkor szólalt meg a zsákmányolt gépfegyver és talán még két puska. A tiszt lebukott a tankról, és az ellenség közül még legalább hárman vagy négyen elesetek, a többiek ordítva lehajoltak.

Nem vagyok egyedül! Még élünk, s közben múlik az idő, gyorsan sötétedik. A társaink már bizonyára a határ közelében lehetnek... Ha egy órával hamarabb sötétedik be, vagy később kezdődik a támadás, mi is megmenekülhettünk volna - gondolta Esze János.

Ekkor a csehek vad ordítással rohamra indultak. Két tankjuk mindjárt megsüllyedt a mocsárban, de a harmadik egyenesen Esze János rejteke felé tartott, s tőle néhány lépésre az is megsüllyedt. Három katona mászott ki belőle, talán tíz lépésnyire Eszétől. Az hirtelen felugrott, két gránátját a katonák közé vágta, majd az ordítva feléje rohanó csehekre kilötte utolsó golyóit. Utána rohanni kezdett egy közeli facsoport felé. Az üres géppisztolyt eldobta, zsebéből elővette öreg, de nagyon megbízható forgópisztolyát, amiben ott lapult az utolsó töltény...

Egyetlen társa követte őt bukdácsolva a zombékok között talán egy percig. Mérges darazsaként süvítették el mellette a golyók, az egyik a vállát találta. A társa akkor már nem élt.

Ekkor ért be a közeli facsoportba. Egy ágba vagy gyökérbe megbottlott és elvágódott. Csak annyi ereje maradt, hogy ép kezével száraz faleveleket kötött magára, azután elájult... Jóval éjfél után járhatott már az idő, állapította meg a csillagok állásából, amikor magához tért. Teljes volt a csend. Egy erős ágat vágott magának, és biccegvé elindult a határ felé. Talán száz méter

sem választotta el a határmenti erdőtől, amikor észrevette, hogy üldözik. Elővette pisztolyát, nehogy élve kerüljön a csehek kezébe...

De éppen ekkor a rájuk még mindig várakozó bajtársak sortüze az erdőszélről, megállította és fejvesztett menekülésre készítette a csehek. Esze Jánost a bajtársai szerencsésen átvittek a határon!

Amikor a műtőasztalra került, elaltatása előtt, ezek voltak az utolsó szavai:

- Miért pont én?... Mondja, doktor úr, miért?

- Azt én nem tudhatom Esze úr, de az biztos, hogy hősies helyállásukkal, önfeláldozásukkal hatvanhat bajtársuk életét mentették meg...

Fél évvel Kárpátalja felszabadulása előtt, 1938 októberében történt. Azóta sem állított senki emlékoszlopot ezeknek a hősöknek, pedig megérdemelték volna... S a történelemórán is hallgatnak róluk!

Kondor Jenő

Nyugodalom

Kalapját lendíti
rőt isten-korong
zöld pára fölött
csak a Nap borong

Szuszekolnak már
távolban a házak
napjukat temetik
lelkük égve lázad

Elalszik bágyad
a tyúkanyó-gond
Karcolja arcunk
az álmvakond

Baráti Molnár Lóránt Napfényt kiáltó madarak

Álmaimban tüzszerű madarak
röpülnek és elszállnak
a zúduló, őszi esők torkolatáig,
napfényt kiáltva üzik fájdalmaimat,
szememben titkok mécei lángolnak,
minden nagy vágyam
szárnyatlan szárnyalássá bomlik,
s talán majd én is ott röpülök,
fent, az irdatlan eget alatt,
napfényt kiáltó madaraim örök útján,
és odalent, alattam emlék-foltokká lesznek
a gyűrött vállak felett
a légüres arcok, tekintetek,
de immáron nem tartozik reám az ODALENT,
mert vétkeim, bűneim
feloldozásáért öltre mentek
a falvak végein, dülöütak mellett,
kés-szelek között csikorgó bádóg Krisztusok,
s MINDENNÉ növekszem most,
az esők kezdetén, -
- rádióaktív fullánkjai hiába mutogatja
- mennytől a pokolig -

betonsilóiból, betonüregeiből
ez a versekkel vallatott rém-arcú KOR,
- én uralkodom a madarakkal,
- a költők a madarakkal uralkodnak,
dallá, énekké, fénné, versekké lesznek,
a közelítő őszi kicsorbult, rozsdás mosolyában,
arcomon ócéánná tájékoztat az ég,
levetem a rögök, a föld illatát,
kialvó fényű csillagok mozdulnak felettem,
széthulló dimenziók és mesebeli
táltos-paripák csontváza dobognak
az elfelejtett, megtagadott világok
márványlapokra rótt üzenetében,
és újra pompáznak majd az elhagyott,
kifosztott, meztelen, örök férfi-vágyat lobbantó
női testeken a szerelem elpusztított,
meggyalázott, elszáradt virágai,
s holnap időtlenné suhog felettem
a napfényt kiáltó madarak árnya -

Győr, 1999. október 1.

Vándorút ez is

Most és mindörökké

A "nagy generáció" költő-tagjainak

Már virágunk sincs se madarunk
keserű bús nehéz fájdalmas órákat napokat
s talán éveket is tördelnek gondjaink
vállunkon elrongyolódtak a gyerekkor
kantáros meséi nem sodorja már
semmiféle szél ifjúságunk
édeni dalait
kiszakadtak hamuba-sült szó-pogácsákkal
vers-pogácsákkal megrakott tarisznyáink
és ha vissz a vonatunk

már varázs-padunk sincs
amelyre leüljünk
csak a megállásban várakozásban
összetorlódott mozdulatok maradtak
és mégis mégis
valamiképp megőriztük magunkban a dalt
ami így félúton alfa és omega között
a mi vándorlásunk kísérője marad
ki tudja még meddig
most és mindörökké

Győr, 2000. június 1.

Íztelen, ízetlen "Vegyespörkölt"

/Széljegyzetek Mihalik Zsolt verses könyvébe/

A Pro Pannonia Kiadói Alapítvány jelentette meg Mihalik Zsolt Vegyespörkölt c. verses könyvét, Odrobina Tamás fotóival illusztrálva. Kemény fedéllel, A5 méretben, jó papíron, különöségeit tekintve szép munka.

Mihalik Zsolt már a bevezető ajánlásnál leteszi szellemi emblémáját az olvasó elé. A "Javallatok olvasás esetére kezdőknek és halandóknak" cím alatt írja vagy idézi:

"Azki béveheti, vegye bé." Máté

A szellemesnek vélt kétértelmű indítás obszcén voltát már nem tudja feloldani a bevezető második része, amelyre kétségtelenül rá lehet fogni, hogy költői munka:

"Ez a végső kudarcom,
de még csak én tudom.
A fübe rejtem arcom.
A földbe suttogom."

Mihalik Zoltán

Aztán idézi Weörest "úgy írtam, ahogy jólesett". Weöres ezt megtehetette, mert eredendően tehetséges volt, persze Mihalik is megtehetette, mert a Hierarchia c. verse erre inspirálta: "Mitől nem primák a nem költők nemversei?/Attól nem primák a nemköltők nemversei, hogy/a nemköltők a nemverset nem írják." A szerző nem hallgatott egyéni tanácsára, így szereptévesztésbe esett, és "megfőzte a Vegyespörköltet", amely meglehetősen íztelenre és ízetlenre sikerült.

A jópofa szellemeskedések ürügyén Mihalik azt hiszi, hogy verseket ír, de a néhány olcsó rím és ötlet összehozása inkább egy verselgető rímfaragó benyomását kelti. Néhány középszerű lírai szösszenet talán sejtet valami költői vénát. Ilyen a Délután c. verse: "Súlyától remegnek oszlopai/ a rádmért otromba égnek/ Kertedben az izzadó, vak füvek/ egymás gerincéhez érnek." Itt a mély gondolati tartalom szerencsésen társul a két karizmatikus költői képhez. Ehhez hasonló a Kérdések c.

verse is: "A súlyos hegyet ki dönti föl?/ A követek ki csiszolja meg/ hogy mégis a csücsre jussanak/ majd a vérző talpú emberek?/. De ettől tovább nem jut. A megharcolt költőiség helyett az olcsó szellemeskedést választja. Nem tudom, hogy Mihalik könyve mennyire lesz sikeres, de elnéző baráti körében bizonyára lesz kelete. Chamfort egyik aforizmája így szól: "Sok mű sikerének a titka, hogy a szerző eszméinek a közpszerűsége arányban van a közönség eszméinek a közpszerűségével."

Mihalik irodalmi magabiztosságát bizonyára arra alapozza, hogy a Somogy c. folyóiratban recenziókat ír, tehetségét meg valószínűleg tanári képzettségére vezeti vissza. A "Mit akartok tőlem?" c. versében írja: "Nincs mit kérdenem/ A választ ismerem/ Mindent tudok/ Hagyjatok." Azért néhány dolgot talán még Mihalik sem tud. Például azt, hogy ami neki jólesik, nem biztos, hogy másoknak is így van. 1970 óta írok verseket: minden bizonnyal azért, mert jólesik" írja a könyv hátoldalán. Na, jó, de akkor minek találja elfuserált pörköltjét mások elé 990,-Ft-ért? Ezért a pénzért nem ilyen mócsingos, leközölt "verspörköltet" vártam volna. Akárhogyan is próbálom kibányászni - stílusosan: kitunkolni a zaftot a pörköltből - az irodalmi értékeket Mihalik írásaiból, egyre az a benyomásom, hogy ízig-vérig magánköltészettel van dolgunk.

Megpróbálkozik a népies hangvétellel is az Irások c. versében, de a malícia és az olcsó szójáték szintjét ebben sem tudja meghaladni. "Dugnyi kéne/ Este van. /A bódogság/ veszve van."

Aztán az olcsó szellemeskedés legmagasabb fokát a Pécsi nyár a 6-os út mentén c. rövid négy szavas versében éri el "Ká /ni /kur /va." Pestiesen szólva: "ez nem semmi", talán azt is mondhatnám, hogy irodalmunk egyik átvittértelmű remekével van dolgunk. A kánikulából

levetett "kánikurva" - Mihalik szintjén - nyilván igazi irodalmi alkotás...

De talán nem lehetünk mégsem ennyire igénytelenek?!

Népszerűsége érdekében a szerző mindennel próbálkozik. Ismert dalénkesek és költők is szerepelnek rigmusszerű irományaiban, sőt egyes asszociációival már a jóízű határát súrolja: Allegorikus intelem a Hazához, Majd, Merényletek, stb. A Kis disztichonok arról, hogy mi fáj cím alatt irodalmunk egyik nagyszerű értékét - Radnóti Hetedik eclogáját - is célbaveszi kifecamodott ízlésre utaló "számítógépes-versében". Aztán, hogy fokozza a versek "lírasságát" ilyen szavakat használ: rákúrunk, kurva, jóseggü, elbaszt stb. Persze ez nem lenne baj, csak a megfelelő szavakat megfelelő környezetben kellene használni, nem pedig csak azért, mert vannak.

Mivel Mihalik teljesítménye az igényes irodalomhoz semmiképpen nem hasonlítható, talán önmagához mérve kellene értékeit vizsgálni? De hát ezt is megteszi magától az Alkalmi bökk egy valóságos felolvasóest virtuális margójára c. versében: "Rotyog-motyog. Lankaszt-hervaszt./ Amit lehet: mindent elbaszt."

Mit mondhatnék még ehhez: semmit. Talán még azért annyit, hogy Mihalik kitűnni vágyása elnyomja a kevéske kritikai érzékét is.

Odrobina Tamás fotói sejtelmesek, kifejezők. Komolyabb szöveggörnyezetben talán jobban hatnának.

Németh Dezső

Lelkes Miklós

versei

Kis dal a népekről

A népek gyakran gyerekek:
egymásra nyelvet öltenek,
míg szólnak látszat-bölcseik
akár iásgató csacsik.

Máskor pedig hiszékenyek.
Mit el nem hisznek! Nem hiszed!
E hitből vesznek palotát
ravasz kis háryjancsikák.

Katonásdit úgy játszanak
a népek, ahogy nem szabad:
ez is eldől, az is kidől.
Nép népet átkoz, öldököl.

Nagyhangú, öntelt ostobát
trónra tesznek: vezess tovább!
No, zsebéhez nem mostoha
az ilyen vezér-ostoba!

Lenne minden nép jó gyerek,
ha jól tanulna rossz helyett:
hihetetlent nem hinni el,
s meglátni ez, s az mit mível,

trónról letenni ostobát,
s intőn szólni: ne lopj tovább!
s kinek a Sátán mestere -
hát gyorsan pokolba vele!

Tudom: a népek gyerekek,
versemre nyelvet öltenek,
és észre sem veszik, - így igaz -
hogy a nyakukon mennyi gaz!

E bánat-verset dúdoló,
de mit sem ér ez most, tudom:
a népek nyelvet öltenek,
Sátán úr meg nevet, nevet.

Csendélet

Ajkakon ájtatos szó,
fehér bárányma,
s hátul bevonul csendben
az ukrán maffia.

Az Ördög lelkeket vesz,
de most már válogat.
Teheti. Annyi lélek
vár dollár-álmokat!

Múltat átfest a festő:
bérrabszolgá-jelen.
Nyerít Marlboro country:
- Győzelem! Győzelem!

Gyül a papagáj-népség.
A felvett film pereg.
Színes tollak. A csőrök:
ismétlőfegyverek.

Lent szívre rátapos még
vágató, vad pata.
Fent meg Marlboro country
akciócsillaga.

Jár, mint a kacsá segge,
a reklámmuki szája,
s a kacsás étteremben
hamburger rátalál.

Elégedett az Ördög.
Gúnyosan mosolyog:
- No, most az együgyűek
biztosan boldogok!

**Kondor Jenő
Csizmás hittell**

Fénylő tűzben égek
hozzád hív a szám
mint gilóin-fények
sugár-délután

Nincsen semmi vétkem
csak a tiszta szív
Sugár-délutánban
tavaszomra hív

Sugár-délutánban
tűskét szúr a nyár
Forrongó öledben
őszünk múlik már

Jégkoppantó télben
csizmát húz hitünk
Kézfogás hiányban
kályha-melegünk

Tavasz is lesz drágám
őzfarkú-fehér
Gólyavirág-szirmok: -
Hull csak hull a dér

Celdömöl, 1998. március 13.

**Bayer Béla
Toporogni bűn**

Janus-arcú tegnapok porondján,
kudarok kusza kulisszái közt,
kimiskárolt álmok horizontján
hol kösziklának álcázzák a lösz,

ott tündérlett szájamra először
édes dacosan a szüzi szabály:
önccsalás bebábozódni többször,
toporogni bűn, ha lépni muszáj.

A csodavárás csak talmi álca,
mi csalhatatlan: a pásztor szeme.
Illanó a külcsin reneszánsza,
az ölelések silány kényszere.

Mert nem sír a rét a nyáj után,
nem acsarog fagyhalál a nyárra,
az öröm íze nem őszi talány,
barka csöppje tavaszol az ágra.

Testiség csak szerelemmel páros,
s a szenvedés nem törvényszerű.
Meghittség és életkedv határos,
ha ölelkeznek, nem középszerű.

A vers nem pusztá élményköltésze
de világértelmezésünk vágya.
Nem foghatja kronoszi enyészet,
a vélt teljesség szétszóratása.

Vér szentségén ötvöződik eggyé
az illanó, s az öröktől való,
formálódik a perc végtelenné,
és krisztus hangúvá az ősi szó.

Szurmai Mária**Ars poetica**

Élni, hogy írj,

írni, hogy halj,

írni, hogy így

mindent bevallj!

Dr. Rudnai Gábor Labancz Gyula legszebb verse

Nők Lapja, IM

Labancz Gyulával egyetemista koromban, azaz a 60-as évek második felében ismerkedtem meg a Nők Lapja szerkesztőségében. A törzsvendég otthonosságával mozgott Szomráky Sándor irodájában, aki bemutatott minket egymásnak. Mint utóbb elmondta, azért ment el újságkihordónak, hogy nappalait szabaddá tegye. Kora hajnalban kellett ugyan felkelni, de legkésőbb 8-kor már végzett is, így elsőnek ért a szerkesztőségekbe.

Szomráky Sándor szobatársa *Galsai Pongrácz* volt, de egyszer sem láttam, nyilván beosztották, mikor kié a hely. Erre szükség is volt, mert a Blaha Lujza téri sarokirodát szinte teljesen betöltötte a két íróasztal: Szomrákyé az ajtónál, Galsaié az ablaknál. A pontos menetrendnek más okai is lehettek. Egyszer szombaton délután 3/4 3-kor érkeztem /akkor még a szombat is munkanap volt/, Szomráky beszélgetés közben teljesen lepakolta az íróasztalát, egyetlen könyv vagy kézirat sem maradhatott rajta. 3-kor megjött a várt hölgyvendég /természetesen egy költőnő/, Szomráky gyorsan elkészönt tőlem, aztán még hallottam, ahogy belülről ráfordítja a kulcsot.

Nagyobb társaság fogadására az Ifjúsági Magazin tágasabb szerkesztősége bizonyult alkalmasnak, *Fábián Zoltán* és *Demény Ottó* odagyűjtötte és egymásnak is bemutatta a fiatalokat. Barátságok szövődtek, a szerkesztőségi fogadóóra után nagy sétákat tettünk, elkísértük Fábián Zoltánt a borozóba, vagy beültünk együtt egy kávéházba. Emlékszem, egyszer elvetődünk a Múzeum Kávéházba, ahol *Balaton Péter András* kalauzolt bennünket. Az L-alakú helyiségben /az L betű rövidebb szára a Múzeum körüti, hosszabb szára a Bródy Sándor utcai oldal, az L betű csúcsánál, a bejáratától jobbra játszott a zenekar/ megtorpanunk, s ő körbemutatott: - Balra ülnek a buzik, jobbra a kurvák. Mi hova ülünk?

Az IM-nél ismertem meg a jogásznak készülő *Tóth Zsuzsannát*, akinek *"Azok a vonatok"* c. monodramáját a 70-es években előadtam. Ezek a barátságok enyhítették az évekig tartó várakozást, előszobázást, míg végül Fábián Zoltán visszavette a versrovatot, s megjelenhettek verseim a IM-ben is. Ő tervezett egy elsőkötetes sorozatot is, amiben természetesen nekem is helyet szorított volna, de arra biztatott, társuljak másik két költővel, így zsúfolt mezőnyben nagyobbak az esélyeim. Labancz Gyulát ajánlottam, de ki legyen a harmadik? Labancz Gyulával megegyeztünk, hogy harmadiknak egy költőnőt választunk. Írtunk is Debrecenbe az *Első Ének* felfedezettjének *Bálint Leának*, de a már ismert verseken kívül nem találtunk érdemlegeset. Több sértett költőnő után jutottunk el *Takács Zsuzsához*, akit öccse, egyetemi évfolyamtársam révén értesítettem. Az ő verseit Labancz Gyula is, én is vállalni tudtuk, a közös bemutatkozás mégis elmaradt, a könyvsorozat meghiúsult.

Beszélgetések Szomráky Sándorral

Tudtam, hogy költő, de verseit nem olvastam, ő pedig soha nem beszélt saját magáról. Csak most, a halála után került kezembe *"Mint akinek élete bezárult"* c. verseskötete /Magvető, Bp, 1957/, boldogan hoztam haza egy antikváriumból. *"Egy elfelejtett költő címében is kifejező posztumusz üzenete"* - írhatnám róla, de elsőnek ő maga utasítana rendre, utálta a bőbeszédűséget, dagályosságot, ettől kinyílt a zsebemben a bicska. Ez szó szerint értendő! Meghívtam 1969-ben az Eötvös Klub általam rendezett Csontváry-estjére, ahol az eredetileg félórásra tervezett kerekasztal-beszégetés elhúzódott, emiatt az irodalmi műsor is csúszott, végül a felére zsugorodott. Egyetemistaként nem mertem rászólni a nagynevű tudósokra, művészekre, akik így önálló kiselőadásokat tartot-

tak, közönség pedig egyre türelmetlenebbül várta a vita végét, a versműsor kezdetét. A hátsó sorban ekkor felmárgasodott egy néptribun, kezében KIVONT bicskával - Szomráky volt.

Saját verseiről egyetlen egyszer beszélt, pontosan csak egyről. A Népszabadság egész oldalas összeállítás közölt fiatal kárpátaljai magyar költők verseiből, egyikük neve alatt Szomráky saját versét látta viszont. A plágium felháborította, nem tudom, kért-e helyreigazítást.

A női farmerdivatot - valahogy ez is szóba került -, azaz azt a jelenséget, hogy nők is hordják a sliccel ellátott férfi-nadrágot, freudi mélylélektani alapon a pénisz-irigységnek tulajdonította.

A dalszövegírást és a költészetet összeférhetetlennek tartotta. Huszár Erikát említette, aki sikeres szövegíróként hiába kereste fel verseivel.

Legtöbbször mégis a versekről mondott véleményt. Azonnal elolvasta őket, s amit kiválasztott, az belátható időn belül meg is jelent. /A sok negatív ellenpélda közül csak egy: az a szerkesztő, akinek az a szavajárása, hogy "három hét múlva". Ha a költő érdeklődik, megnyugtattja: - Persze, hogy közöljük, mondtam, hogy három hét múlva. A három hét nála azt jelenti: soha napján/

"Téli szonett" c. versemet Szomráky közölte /Nők Lapja, 1966. december 10/, de azért figyelmeztetett, hogy a szonett nem lehet trocheikus lejtésű, csak jambikus. *"Hegedűverseny"* c. Bartók-oratóriumomat /Magyar Ifjúság, 1971. július 30/ elkezdte olvasni, de az ismétlések fölböszítették, ezért abbahagyta. /Az ismétléseket természetesen nem az olvasó bosszantására találtam ki, hanem az erőltetett menet vánszorgásának érzékeltetésére/. A Tinka-szerlem utóreggécésként kezelt háromsorosomat hosszan tanulmányozta.

"Látod a jegenyék zöld gyertyáját?

Átsüt a hold hajad ezüst esőjén,

zöld cserép, zöld szemedén."

/Ifjúsági Magazin, 1972. nov./

5 vagy 10 perc múlva megszólalt: - A harmadik sor felesleges.

Volt egy véletlen találkozásunk is: a körüti Lucullus Étteremben vacsoráztam, ülve, a bejárat közelében, mikor ő is felbukkant; üdvözlöttük egymást, de nem jött be, csak az álló büfében evett valamit.

A Lucullusba apám vitt el először, aki vendéglátóként az üzletvezetőt is ismerte. Akkoriban még Varga Béla készítette a vargabélest, s a vendégek becsalogatásához nem volt szükség hangzatos nevű ételekre. Elegendő volt virslit rendelni sós burgonyával, az olyan pörköltzafittal volt leöntve, hogy utolsó cseppjét is érdemes volt kitunkolni. De az étterem és a büfé két külön világ volt, noha a büfében is lehetett meleg ételt kapni. Nemcsak a vendégek voltak mások, hanem a személyzet is: egyszer megfigyeltem, ahogy a büfé néni két adag somlóiból összeügyeskedik egy harmadikat /itt Lucullus kocka volt a neve/.

Bár vékonypénzü egyetemista voltam /akkoriban még nem volt luxus vendéglőbe járni/, megdöbbentett, hogy Szomráknak meg rendes vacsorára sem telik. Olyasfajta sajnálatot és szégyent éreztem, amelyet Örkény István József Attilával szemben; azzal a különbséggel, hogy én nem voltam Örkény anyagi helyzetében.

Íme, a nagyhatalmú szerkesztő jóformán éheznek, míg én, a senki dőzsölök...

Lovagkor

Az 1968/69. tanévben a Mórincz Zsigmond Gimnázium egyik osztálya fiatal költők verseiből akart műsort összeállítani, segítségemet kérték. Szomráky révén megszereztem a címet, levélben fordultam pályatársaimhoz, az összegyűjtött és kiválogatott versanyagot továbbítottam a gimnázistáknak. Ők aztán saját ízlésük szerint szerkesztették meg a műsort, kiegészítve az Első Ének költőivel. A verseket ők maguk mondták el, két költőt hívtak meg személyesen. Az egyik Jász István volt, a másik én. Jász István emlékezetem szerint a rádiónál dolgozott, csak később lett Kazimir

Károly mellett a Thália Színház dramaturga. Verseit Körtvélyessi Zsolt színművészeti főiskolás mondta el. A másfél-két órás műsor végén kaptam megszólalási lehetőséget. Noha Szomráky bicskanyitogató jelenete jóval később, 1969 októberében zajlott, enélkül is tisztában voltam vele, hogy az elcsigázott közönséget nem gyötörhetem tovább. Elmondtam hát Lovagkor c. versemet - fergeteges sikerrel.

A vers egy középkori leányszöktetés története. A magyar költészetben két előzménye van: Arany János: A kép-mutogató c. balladája és Babits Mihály: Mozgófénykép c. verse. A kettő összefügg, ugyanis a kép-mutogató a mozi őse. A világ leghíresebb kép-mutogató balladája Bicska Maxi története, amit a kikiáltó énekel Brecht Koldusoperájában. Arany János balladájában a gróf kitagadja a lányát, s más Arany-balladák hőseihez hasonlóan lelkiismeret-furdalása örületbe kergeti. Babits versének alcíme: "Amerikai Leányszöktetés - szenzációs szerelmi tragédia mozgófényképben előadva". Mindkét versben a technikai leírás /mindkettőben képváltások/ Babitsnál vetítés, némafilm is/ az írónikus távolságtartás, ha úgy tetszik, a brechti elidegenítés eszköze.

A Lovagkor formai előzménye Arany János: Lisznai Kálmánnak c. verse, amely L.K. "Nyári éj" c. versének kigúnyolása. A három szótagos sorok után az utolsó versszakban két szótagosak következnek, mert "Két tag, /Lásd csak, /Kurtább /Sort ad /És ez /Vershez /Furcsább." A formai bravúr betetőzése Arany: Kín c. verse, egy szótagos sorokkal. Ezt a formajátékot is folytatom: Melodráma c. versem két, Karrier c. versem egy szótagos sorokból áll.

Arany János: Lisznai Kálmánnak c. versének formáját veszi át Kosztolányi Ilona c. verse is /nem véletlen egyezés, hiszen Kosztolányinak bevalóttan Arany a kedvenc magyar költője/, tartalmilag azonban - az ábácé megverselésével - Rimbaud: A magánhangzók szonettje c. költeménye szolgálhatott mintául.

Amikor Galsai Pongrácz a Grimasz c. satirikus lap főszerkesztője lett, el-

fogadta a Lovagkort, de közlésében a halál megakadályozta.

Varázsének

A Mórincz Zsigmond Gimnázium számára gyűjtött versekből szerettem volna önállóan műsort szerkeszteni, színpadot és pénzt a Váci utcai Tiszti Ház biztosított, Boór András költő közbenjárására. Az 1970. évi költészetnap műsort Varázsének címen /szerzője: Szeder Katalin/ 13 fiatal költő verseiből szerkesztettem/ a versek elhangzási sorrendjében: Szeder Katalin, Nádasdi Éva, Turbók Attila, Boór András, Bencze József, Csávás Lajos, Kelényi István, Börcsök Mária, Jancsó Ildikó, Rudnai Gábor/. A műsorban a Csili Soós Imre Színpada működött közre/ rendező: Dévényi Róbert/, a klasszikusok megzenésített verseit a Kaláka együttes adta elő.

A népművelők jóindulatúan figyelmeztettek, hogy eddig még minden irodalmi műsor megbukott, ezért félórás versműsorokat szoktak a szombati ösztánc szünetébe becsempészni, színészek mondanak klasszikus verseket, amíg a zenekar pihenőt tart, de a nagyterem így is kiürül, a közönség ki-megy a büfébe, legfeljebb 10-20 ember kíváncsi az előadásra. Nem ajánlották, hogy túllépjem az egyórás időkeretet /már ez is duplája a megszokottnak/, mert a közönség visszaköveteli a zenekart.

Én elutasítottam az árukapesolást, ragaszkodtam ahhoz, hogy 8-tól 10-ig miénk legyen a színházterem, előtte ne legyen tánc, a zenekar 10-kor kezdjen. - Jó -mondták-, de ez kész öngyilkosság: még tízen sem lesznek; aki tévedésből 8-ra jön táncolni, az étteremben fogja átvészelni az irodalmat.

3/4 8-kor már nem volt a teremben üres szék! Az egy órás műsorhoz fél órás bevezetőt mondtam, a költőket egyenként bemutattam. A versmondók papírról olvastak fel, még nem tudták kívülről a verseket. A Kaláka, mint mindig, most is kitűnő volt. A siker akkora volt, hogy az eredetileg tervezett egy előadásból harminc lett. Dévényi Róbert a Varázsénekét két évig műsoron tartotta, az Eötvös Klubban, a Csiliben, a Csepeli Munkásotthonban és az Egri Nyári Karneválon én

mondtam a bevezetőt, a Pataky Művelődési Házban *Baranyi Ferenc*. A Csili irodalmi presszójában tartott előadás után az igazgató meghívta a költőket, alakítsanak irodalmi klubot, vezetésére engem kért fel.

A versekből áradó fiatalos lendület, a széles érzelmi skála, ami a humortól, játéktól az önkínzó őszinteségig terjed, formai fegyelemmel párosulva, magával ragadta a közönséget. Itt hangzott el először nyilvánosan *Karai Zsuzsa: Vallomás az ifjúságról* c. prózaversse, a későbbi film nyomán "nagy generáció" névre keresztelt nemzedékünk programja és önjellemzése.

A címadó Varázsének szerzője egyike lett *Weöres Sándor* Kossuth-díjasainak. "Ebben a műsorban már egy verssel szerepelni is rangot jelent" - mondtam bevezetőmben, s az élet - pontosabban: az irodalmi élet engem igazolt: *Radnai István* elvitte a szerkesztőségekbe megmutatni a műsor plakátjait, egy-két éven belül 50 verse jelent meg.

A Kaláka együtttest a premier után felváltotta a színpad saját gitáros-énekes zeneszerzője, *Csaba Judit*, aki a mi verseinket is megzenésítette. Tragikus, értelmetlen korai halála után *Radnai István* utazott le a temetésére, a Varázsének költőinek a nevében tett le egy koszorút sírra. *Csabai Judit emlékére Szervác József: Kései lamentáció Csaba Judit dalénekes és amatőr színész halálos balesete ügyében* c. búcsúverse /*Madáru-ton*. 45 fiatal költő. Szerk.: Vasy Géza. Kozmosz Könyvek, 1979/. A versmondók közül színész lett *Galkó Balázs*, *Gáti Oszkár* és *Gielér Ferenc*.

A Csili Irodalmi Klub megalakulásáról hírt adott a Csili c. újság is. Úgy gondoltam, *Labancz Gyulának* is köztünk a helye, igent mondott, így a klubnévsorba is bekerült. Sajnos, a nevét tévesen LABONC-nak írták. A nyomdahibát személyes sértésnek vette, levélben azonban nem helyreigazítást kért a szerkesztőségtől, hanem lepecs-kondíázta a lapot, s kijelentette, hogy LABONC nevű személyt nem ismer, ahhoz semmi köze nincs.

A Vers

"Olyan volt olyan volt ez a szerelem mint a pályaudvaron vonaton, két utazó egyik jön a másik elmegy Nem tudni te jöttél vagy én mentem el?"

/Labancz Gyula: *Három föladatlan levél*/III. - L.Gy: *Szüntelen képmás. Magvető, Bp, 1978. 5. oldal*

A vers két értelmezése:

1. A vonaton zajlik a futó találkozás egy fel- és egy leszálló utas között.
2. Nem ugyanazon a vonaton van a két utas, a bizonytalanság /utolsó két sor/ abból adódik, hogy a mozgó és az álló vonat pályaudvari találkozásakor az álló vonat utasai úgy érzik, mintha az ő vonatuk indulna el.

A rejtélyességet csak fokozza a szóhasználat, az utas ugyanis meghatározott úticéllal közlekedik, az utazó viszont járhatja a világot anélkül, hogy bárhol megállapodna. A szónak ezt az értelmezését támasztja alá a III. "föladatlan levél" is: "Nem a fa sorsára vágyom /eldideregni egyhelyen".

A bizonytalanság betetőzéseként a vers kérdőjellel ér véget, ez az egyetlen sorvégi írásjel a versben. A két záró sorban konkrét és elvont kapcsolódik össze: a főmondatban általános alany van /"nem tudni": főnévi igenév az állítmány, alany nincs/, a tárgyi mellékmondatban két konkrét személy /te, én/, de ezek kiléte nincs tisztázva, mindkettőt személyes névmás helyettesíti.

A vers tulajdonképpen egyetlen hasonlat a szerelem jellemzésére: mire elkezdedne, véget is ér, a találkozás egyben búcsú is /ellentétes mozgás: jön és az elmegy ige/. Igeidők: múlt és jelen, hiányzik a jövő.

Ha hasonló témájú és szerkezetű verset keresünk, melynek pillérei: "olyan volt" és "nem tudni", visszajutunk *Juhász Gyula*: *Milyen volt...* c. verséhez /"Milyen volt", "nem tudom már"/. Ott a "nem tudom" ellentéte kétszer is: "érezem". A műsának neve van /*Anna*/, még a "nem-tudás" is személyes /én "nem tudom" - egyesszám I.

személy/. Ugyanez *Labancz Gyulánál*: "nem tudni" /általános alany, azaz senki sem tudja/. Egymást nem ismerjük, a szerelem is személytelen, névtelen, tudásunk bizonytalan, érzéseink nincsenek, teljes az elidegenedés.

A vers képeiben ott a természet jelenik meg, itt a mesterséges, gépesített környezet /pályaudvar, vonat/. A két vers között még egy emberöltő sem telt el! /*Juhász Gyula* versének keletkezési éve: 1912, *Labancz Gyula*é kb. 1966-70 között/.

Labancz Gyula verse nélkül talán soha nem írtam volna meg *Utazás* c. versemet, amely a 2. értelmezésre épül /két vonat/. Kíváncsi voltam, írt-e *Szomráky Sándor* hasonló tárgyú verset. Az "Este az állomáson" helyszíne a villamos végállomás, témája a magány, a reménytelenség.

Demény Ottó megjósolta, hogy számos kötete ellenére el fogják felejteni. De *Szomráky Sándor* és *Labancz Gyula* nem ezt érdemli! Lehet, hogy nem sokára én is elmondhatom *Szomráky* szavaival: "Már senkim nincs, csak az ég felettem, /s mert értő szívet kerestek hasztalan kerestem, /oda futnék most, mint *Demosthenes* a tengerpart-ra" /*Szomráky Sándor*: Csak az ég felettem/.

Életrajzi adatok:
Szomráky Sándor /1926. február 18 - 1992. november 20./
Labancz Gyula /1941. január 22 - 1996. január 25./

Rudnai Gábor

Utazás

Oly néma lettél, mint a sín,
amelyre nem gördül vonat.
Az élet vakvágányain
egy helyben állsz és távolodsz,
akár a fény, az állomás
elfut, feltűnik, újra más
és mégis mindig ugyanaz.

Rudnai Gábor

versei

Lovagkor

- Ah, ott
robog
a csábító!
Bitó!
- rebeg
az agg
- Hamar,
ha mer,
utána mind!
Harang.
Hering-
doboz
a vár,
de vér
kövér
karjukban
nincs,
csupán dühös
dohos
lé,
moslák.
- Maflák!
Füstély
füstöl.
- Lelövöm!
Elalél a
lila
liliom,
halovány,
de lován
tovatün.
- Hol a lány?
Hozomány
nuku.
Neki?
Egy frászt!
Cifrázd,
pörölj,
hadarj,
hadúr!
Ha dül,
ha dül
a düh,
szavad
pöröly,
masszív
a szív,
de megszakad,
a vak-
mérő
erő

buzog!
Bezzeg
pirul
a prüd
apród.

Melodráma

Szirup
szerep.
Szeret?
Szeret!
Egy nász,
egy nesz,
ki ez?
Harag
hörög.
A férj!
Affér.
- Pusztulj!
Pisztoly.
Párbaj,
pár jaj,
egy könny.
Függöny.

Karrier

Nyelv.
Elv?
Nyál.
Nem
nyal?
Nyel.

D. Kovács Éva

A magány dicsérete

Nyár volt. Perzselőn süttött a Nap,
mentem a rezdülő lombok alatt.
Fénylő ezüst csik volt a Duna,
csillámokat szórt a fák ágaira.
Társam volt a termékeny magány,
szóltan-beszédes, s mint a szűz leány
pironkodó, ha titkát kilesték,
míg ábrándozva várta az estét...
Bizony mondom, hogy jó társam ő,
Isten-lélek szülte szerető.
Szárnycsücsök gyöngy ég alatt,
törvénybe fűzött szabad akarat,
csikótánc, illat, széna-zizegés,
pillangó szárnyú könnyű lebegés...
Majd zsoldárhangra sirató ének,
harangkondulás, gyászbeszéd...
A Föld fájdalma belém csikordul,
minden keserve bennem jajdul.
Magamban hordom önmagam,
rajtam a titkok pecsétje van,
nyüzsgő bennem millió bánat
átjár, mint folyó mikor megárad,
majd a tengerben elcsendesül,
harmóniává oldom belül.

Enyém vagy magány, hűséges társam,

Az égben most csillagfordulás van,
talán angyal jár az ösvényeken!
Befelé néz két kútmély szemem,
átfogja az időt, látja a teret,
múltat szül és jövőt rejteget,
s ha majd ledobom földi ruhám,
arany ködből Isten néz le rám.

Kondor Jenő

Fényedre feszítve

Foszlik a rózsza,
és foszlik az álmunk.
Meggzirmosodnak
a csillagok.

Szememben rab vagy:
szivárvány-kincsem.
Fényedre feszítve
élek és halok.

Németh Erzsébet

A Hold intelme Émerunhoz

*Apokrif ének a Hungarus-
legendából*

Így szólt a Hold Émerunhoz,
Égi ezüst hangján súgta,
fényes égi szóval mondta:
megnöveszttem sugaraim,
Föld széléig ér majd hossza.

Mégsem éred el akárhogy.
Másként meg se érintheted,
csak a hegyre felnyargalva.
Szerelem-láng a szívedben,
ujjad hegyén csillag hamva.

Fel a Markán hegyre vágass,
ottan lassan körbefordulj,
kelet felől napnyugatra.
Biztos, hogy a szél kutyái
morognak és megugatnak.

Odaszáguldanak hozzád
véres szájjal vicsorogva,
karmaikkal csöndet tépve.
Kifaragott lantod fáját
akkor emeld föl az égre!

Tíz ujjadnak csillag hamvát
szórd szemébe a vadaknak,
szélkutyáknak szórd szemébe.
S kifaragott lantod fáját
emeld ekkor föl az égre!

Meglátom én akkor nyomban,
rubin szemem elárulja;
úgy készült-e ahogy kellett,
virágozik-e zene rajta,
sugár-húrt ha ráfeszítel?

Fénylajtórján lejjebb szállva
ég aljáig ereszkedem...
Ott azonban meg kell állnom,
ősi erők nem engednek
elidőzni más határon.

A szemedet hűnyd le gyorsan,
nézésemtől megvakulnál.
Hiába is nincsen tiltva:
ezüst-lángos tekintetem
ember fia ki nem bírja.

Egyetlenegy ugrásoddal
el kell érni ég aljáig,
ahol én már téged várlak,
és egyetlen mozdulattal
kitépni a négy fényszálat.

Amit úgy kell elrejtened,
hogy azt senki meg ne lássa
míg lanthúrrá meg nem fontad.
Csodahúr míg el nem készül
ne térd haza otthonodba.

Tested köré tekerjed föl,
szíved melegével éltesd,
mert ha kihül és megdermed,
szétpattog az darabokra,
s hiába volt minden terved.

Hogyha nem vagy elég fürge,
rosszkor ugrasz sugaramért,
vagy időben nem érsz földet:
nem lesz meg a húr lantodra,
s vad szellemek összetörnek.

Mert Északról nagyot dörög,
villám-sárkány ordítózik,
vas-mancsával felhőt tépked,
ötven szája tüzet okád
megperzselni véle téged.

Gondold hát meg jól Émerun,
csodahangszer kell-e neked,
szükséged van-e a lantra,
mely népednek mindörökre
égi-földi zenét adna?

Németh Dezső

Az ősz törmelékei

*

árnyékok
sötét mint ágyékok
mindkettő folt csak testemen

**

árnyjáték
esték
a nap csupa festék
mikor a hegyre ráborul

végző alkonyat maholnap szemeinkben
elhervasztott évek maradnak el
mit kezdetünk még lógó részeinkkel
kezünk is lecsüng
pillantásaink hulló levelek

maholnap totyog majd a hold
pedig valaha jól gurult
mikor két hegyed között
szívemnek ütközött

szemeid fényével melegítem arcomat
lassan hullnak pillantásaid levelei:
sárga-piros-barna avarba süpped
szépségeddel hervasztott életem

Kulimár János

Véremben oldódnak

Sorsom zaklatott festője
szakadt képek felhőin
álmodja életem.
Virrasztva
éjszakák zsongó muzsikáján
tündöklő jövőt rajzol.
Zokogó vulkánokon
gázol át a tenger,
véremben oldódnak
a sírkövek

Németh Erzsébet

Már nem...

Már nem perellek vissza a sorstól,
imába sem foglalom neved,
csak szerelmed máglyáján égek,
s a hamutól könnyezik szemem.

Fizessen elő a Lantra! Egy évre postaköltséggel együtt mindössze 400 Ft. Az előfizetési díjat postautalványon a szerkesztőség címére kell elküldeni. Lapunk nem nyereséges kiadvány, ezért a közölt művekért szerzői jogdíjat nem fizetünk. Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza! Megjelenik évenként négy alkalommal.

Fiatal, tehetséges szerzők színvonalas írásait várjuk, egy bemutatkozó levél kíséretében!

LANTRA

A TINÓDI KLUB IRODALMI FOLYÓÍRATA

Főszerkesztő: Németh Dezső
Irodalmi szerkesztő: Németh Erzsébet

Szerkesztőség: 1211 Budapest
Ady Endre út 5. III/10.
Telefon: 277 7196
Telefon/fax: 277 5309

Kiadja a Tinódi Klub
Felelős kiadó: Németh Dezső
Szerkesztés-tördelés, sokszorosítás a Tinódi Klub munkája

ISSN 0865-8633

Lelkes Miklós

Már mindenütt...

Már mindenütt kalmárok kiabálnak.
Már mindenütt véredek, szolgahad.
"Kutyákkal őrzött terület" az ország.
Tőled őrzik most, szabad gondolat.

Tőlem is őrzik, mert én is kimondom:
jön még oly tűz, hogy hitvány szó elég,
s ha lesz képén bőr, szégyentől pirulhat
a mában öntelt, hazug csöcselék.

Őszinte szó nélkül beteg a lélek.
Aki tolvaj - az tolvaj, meglehet
jog öltözteti erkölcs köntösébe
- és szentelt víz mos tolvaj kezeket.

Már mindenütt kalmárok kiabálnak.
Nagy-nagy tereken, földrészekén át
az ő hangjuk parancsol a világnak,
s tesz áruvá vágyat, hitet, imát.

Őszinte szó ha nincs, hát bús a nincsen:
múlra, házra nem lelhet szemed.
Előtted ígéretek délibábja,
s körülvesznek kalmár tekintetek.

Koós-Lukács Tímea

Ébredés

A sáros pamlag alól
sarjad a zöld,
a szürkült téli homály
fénné szenderül,
az égen,
mint elszabadult sárkány
rajzolt felhő repül.

Nesz

Báránfelfhők balzsamos puhaságát,
hallom a nap sugarában.